

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2023/3



Ötvenéves a łódzi textiltriennálé

GONDOLATOK A 17. TRIENNÁLÉ KAPCSÁN

Immáron tizenhetedik alkalommal rendezték meg Lengyelországban, Łódź városában, a Központi Textil-múzeumban (Centralne Muzeum Włókiennictwa) a Nemzetközi Textiltriennálét. A rendezvénysorozat első kiállítását 1972-ben még csak országosnak hirdették meg, ám a szervezők már akkor is reménykedtek abban, hogy sikerülni fog a triennálét nemzetközivé szélesíteni – aminek hangot is adtak a kiállítás katalógusában.

Visszatekintve elmondható, hogy míg Magyarországon a szombathelyi textilbiennálék elindítójának a budapesti Ernst Múzeumban 1968-ban megrendezett *Textil falikép*

'68 című tárlatot tartjuk, addig Lengyelországban hasonló szerepet töltöttek be Magdalena Abakanowicznak a Galeria Kordegardában (Varsó), valamint Jolanta Owidzkának a Zachętában (Varsó) 1960-ban megrendezett egyéni tárlatai. A szövet ugyanis akkor először nem az iparművészeti tárgyakat jellemző médium szerepét töltötte be, nem a festészet, a szobrászat vagy a grafika „kistestvére” volt, hanem hivatalosan is bekerült a grand art művészetek csoportjába, egyben az ezt a médiumot választó művészeknek már nem kellett aggódniuk a szövet haszonelvű funkciója miatt. Szabadságot és új perspektívát nyertek.



Jennifer SMITH-WINDSOR: Biztonsági takaró: Ausztrália
Jennifer SMITH-WINDSOR: Security Blanket: Australia
2021, gyapjútakaró, rayoncérna, kézi hímzés, 208x136 cm
Fotó: Cebula Katalin Jadwiga



Gudrun BARTENBERGER-GEYER: AG
2021, használt ruha, textilanyagok és csipkék saját kollekciónak, kézzel készített filc, üvegszál, szalagok, varrás, hímzés, nemezelés, konstruálás, dekonstruálás, 150 x ø 220 cm
Fotó: Cebula Katalin Jadwiga



Anna DROZD-TUTAJ: Az elem hatalma | Anna DROZD-TUTAJ: The Power of the Element | 2019, pamut, fém, horgolás, 300 x ø 200 cm

Fotó: Cebula Katalin Jadwiga

Nem sokkal ezután a fent említett két lengyel művész meghívást kapott, hogy vegyen részt 1962-ben az első nemzetközi kárpitbiennálén Lausanne-ban. Az úgynevezett keleti blokkból érkező művészekre egyből felfigyeltek: mivel a kiállításon – a megszokott francia kárpitokhoz képest – váratlanul durva szövetekkel jelentek

meg. Ezt az újfajta szemléletet és megjelenést a díjakat adományozó zsűri is honorálta, mivel a kiállított munkák drámaiak és nagyon kifejezők voltak.

Innen datálható tehát a lengyel textilművészet legújabb kori története. Az 1972-ben elindított háromévenkénti seregszemlét Łódźban azóta is megrendezik (az 1984-es év

kivételével, amikor a politikai helyzetre való tekintettel egy évvel eltolták a nemzetközi megmérettetést). A lengyelek által rendezett kiállításokon az elmúlt ötven év alatt több mint kétezer résztvevő fordult meg a világ több mint hatvan országából, mind az öt kontinensről. Magyarország mind a tizenhétszer jelen volt, és művészeink több ízben is díjakkal térhettek haza. Elsőnek Droppa Judit kapott bronz fokozatú díjat a 3. Nemzetközi Textiltriennálén (1978) *Áttetszés* című alkotásával, majd őt követte a 11. Nemzetközi Textiltriennálén (2004) Lévai Nóra, aki ezüst fokozatot kapott a *Most következik a nehéz rész* című munkájáért. Kimagasló teljesítményükért a zsűri a továbbiakban 2007-ben Katona Szabó Erzsébetet, 2010-ben T. Doromby Máriát, 2013-ban Polgár Csabát, majd 2016-ban Fóris Katalint részesítette oklevélben.



KISS Katalin: Átkelő | Katalin KISS: Passage
2021, filc, selyem, organza, cérna, hímzés, applikáció, 150x202 cm
Fotó: Olajos Ilka

A textiltriennálék életében az 1985-ös évet mindenképpen ki kell emelni, mivel az 5. Nemzetközi Textiltriennálén vezették be először azt, hogy a beadott munkáknak vagy textilhez használatos alapanyagokból kell

készülniük, vagy technikájukban kell utalniuk a szövésre. Korábban mindkét kritériumnak együttesen meg kellett felelni. Ennek az újításnak köszönhetően a művészek előtt további lehetőségek nyíltak meg, további anyagok bevonása lett elfogadott, további – akár egyéni technikákat is „bevetettek” mondanivalójuk kifejezésére. Mindez többek között annak is volt köszönhető, hogy a triennálé szervezésének jogát a minisztérium teljes mértékben átengedte a Łódźi Központi Textilmúzeumnak.

Másik fordulópontként kell megemlíteni a 2019-es 16. textiltriennálét, amikor is az új vezetésnek köszönhetően a különböző országok nemzeti konzulensei által javasolt (országokként megszabott számú, Magyarország esetében három) művész helyett nyílt pályázaton lehetett jelentkezni a lengyel triennáléra, hasonlóan a szombathelyi tárlathoz.

A 17. Nemzetközi Textiltriennáléra több mint félezer pályázat érkezett, amiből a nemzetközi zsűri 25 országból 56 munkát válogatott be a kiállításra. A katalógus előszavában érdekes megállapítást tett Marta Kowalewska – a kiállítás kurátora ugyanis arról polemizált, hogy a nyugati ember hajlamos az eseményeket lineáris folyamatként kezelni, azaz hogy mindig valami tovább és tovább alakul, folytatódik és előrehalad, míg a kelet embere körforgásként nézi és érzékeli a világot, melyben minden ismétlődik: kataklizmák, háborúk, békeidőszakok, jólét. Ezzel a tézissel teljesen egyet lehet érteni, és szomorúan meg lehet jegyezni, hogy az elmúlt három év a legutóbbi triennálé óta nem telt gondtalanul. Így nem csoda, hogy a művészi szövet által ma megszólaló témák – akárcsak a 2021-es VII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálén Szombathelyen – olyan elemi kérdéseket érintenek, mint a biztonság, a béke, az identitásvédelem és identitásteremtés, a világban elfoglalt hely meghatározása, a legközelebbi környezettel való kapcsolat. A szövet azon alapvető funkciói, mint a test takarása, a kötszerek létrehozása, az infrastruktúra és a menedékformák kiépítése különösen fontosak az ökológiai és a gazdasági válságok, illetve a háborúk idején. A 17. Nemzetközi Textiltriennálé hívószava,



Adriana ANTIDIN: Az erdő internetje | Adriana ANTIDIN: The Internet of the Forests | 2021, juta, természetes juta zsinór, horgolás, kézi varrás, 48x300x4 cm
Fotó: Cebula Katalin Jadwiga

témája is szorosan ehhez kapcsolódott: *Összegabalyodott (összekuszálódott) állapot (Stan splatany / Entangled State)*, mely arra a szövevényes állapotra utal, amiben élünk. A mindennapjainkat átható nyugtalanságra, mely a csontunk velejéig hatol, akár a hideg sarkvidéki szél. Marta Kowalewska kurátor asszony a katalógus bevezetőjében egy külön fejezetben taglalta *Az új jelent* is, ahol kifejti azt, hogy ebben a pandémiától sújtott világban mi is a múzeumok szerepe, hogy lehet működni, hogyan kell megszólítani a közönséget, milyen módszerrel lehet eljutni a látogatókhoz online, hogy lehet egyáltalán létezni, egzisztálni, ha a múzeum tereiben nem mozognak a hús-vér emberek. A reális világból belecsöppentünk, bele lettünk kényszerítve az online világba. És bár természetesen sokat tanultunk egymástól, sok új tapasztalatot szereztünk így is, ez mégsem helyettesíti a fizikai találkozásokat, hiszen egy múzeumban nemcsak műtárgyakat nézünk, főleg ha az kortárs munkákat mutat be, hanem itt találkozhatunk az alkotókkal is (hiszen kortársak), és találkozhatunk egymással is, mert egy-egy megnyitó mindig társadalmi esemény is.

A következő kérdés, amiről írt, *Az eseményciklusok* témája volt. Felvázolta mindazt, ami az ismétlődő, ciklikus rendezvényekre jellemző, ugyanis ezek a seregszemlék azok, amik – utalva a textiltriennáléra – több mint ötven év óta helyszínt jelentenek, teret adnak a megmérettetéseknek, a kölcsönös diskurzusoknak. Szombathely is ilyen hely, amely a kultúra világatlaszán a textilművészet helyét jelöli immáron több mint ötven éve rendületlenül.

Marta Kowalewska kifejtette továbbá a triennálé hívószavának jelentését is: az összegabalyodás állapotát, melyben a szövés mint olyan elsődlegesen szerepet játszik.

Visszatérve magukhoz a műtárgyakhoz: a kiállítótérbe belépve egyből feltűnt, hogy a művek az általuk megszólaltatott kérdések alapján lettek csoportosítva, ezáltal fogódzót is kaptunk hozzájuk. A múzeum négy szintjén megrendezett kiállítás négy fő témakört emelt ki a művészek által használt vizuális szókincs, a többretegű, teremtett világ-élmény alapján: civilizáltság, jelen helyzetek, vissza a gyökerekhez, valamint valóságunk horizontja.



KUBOTA Shigeo: Ragyogás a színes erdőben | KUBOTA Shigeo: Shine in the Color Forest | 2021, rámia, jutazsinór, szövés, varrás, 170x225x15 cm

Fotó: Cebula Katalin Jadwiga



Katja FELLE: Állítsd le – Varrj – Indítsd újra | Katja FELLE: Stop – Sew – Reset | 2021, stramincérna, pamutcérna, gobelinöltés, hímzés, 200x300 cm
Fotó: Cebula Katalin Jadwiga

Személy szerint a triennálén prezentált munkákat három nagy csoportba sorolom. Az elsőbe azok tartoznak, amelyek a nem oly' távoli múltunkkal és annak történéseivel vannak összefüggésben: a pandémia, valamint a világban dúló igazságtalan háborúk témáira reflektálnak. Ilyen például Jennifer Smith-Windsor kanadai művésznő *Biztonsági takaró: Ausztrália* című munkája, ami egy terítőkkel díszített második világháborús pokróc. A mű egyrészről az egyén állami megvédéséről szól – a világjárvánnyal, a háborúkkal szemben –, másrészről pedig az otthon, a család egységéről és védelmi szerepéről, melynek kifejezői a kézzel horgolt csipketerítők. Hasonló elgondolású Gudrun Bartenberger-Geyer osztrák művész *AG* című műve. Ez egy abroncsos, nagyon mutatós, akár bál ruhának is beillő munka, amin a szoknya alsó részén van egy kör alakú nyílás, ez által úgy néz ki, mint egy sátor, ahová bemenekülhetünk. Az alkotás a művész családja és barátai által több generáción át viselt fehér öltözködarabokból van összeállítva. Ruha, mely a

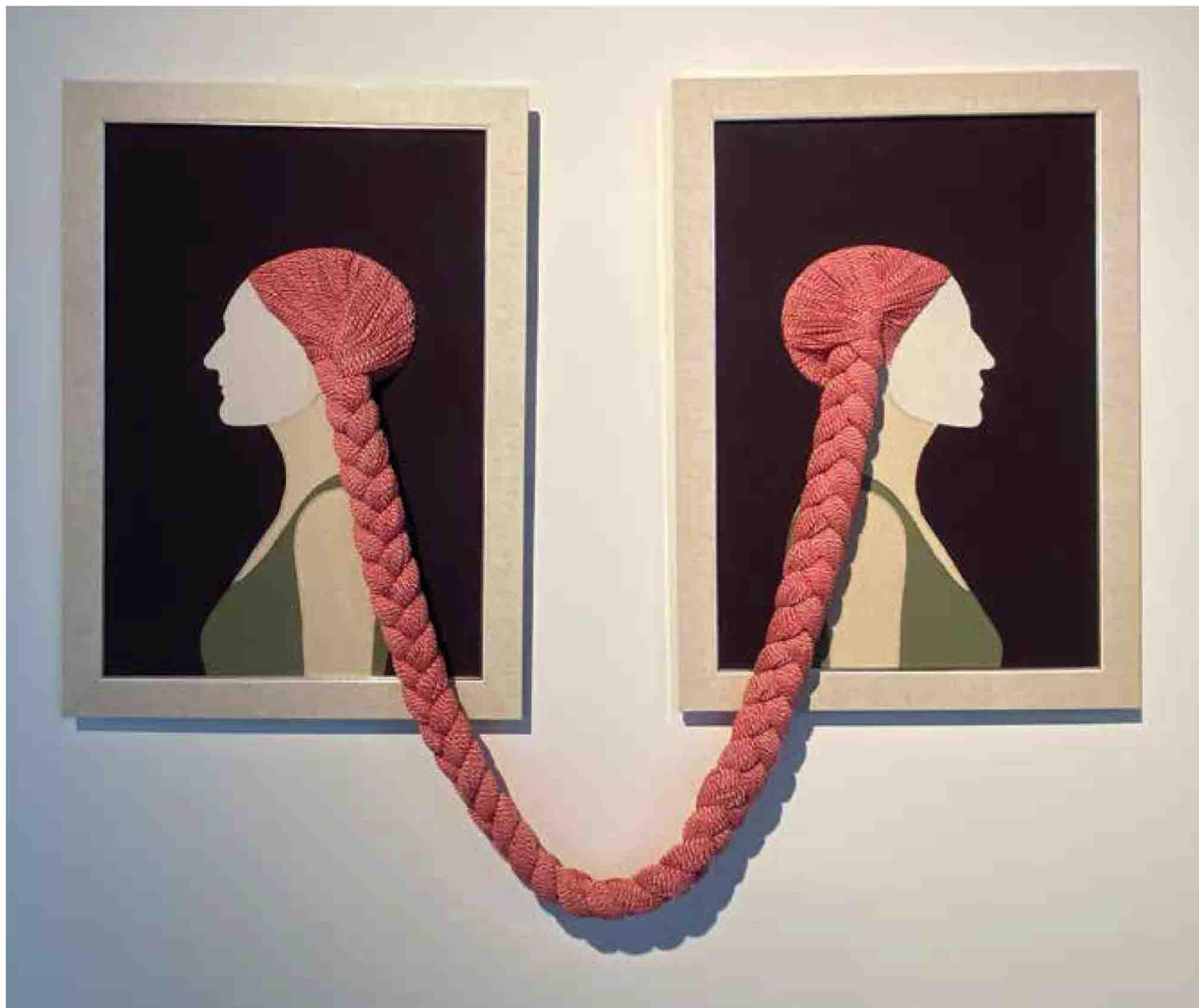
testet megvédi, és ruha, melynek részeibe a felmenőink is öltöztek; ennek okán tele van pozitív töltettel. Szintén szép példája az otthon melegének és biztonságának a csipketerítőkkel készült kúp alakú óriás tértextil, melyet a lengyel Anna Drozd-Tutaj készített. A csipke, mely annak ellenére, hogy pókháló finomságú, mégis védelmező, akár csak a család. Szintén az otthon, az élet és a család által nyújtott biztonságról szól Alexandra Neacșu román alkotó munkája, melynek a *Kötődés* címet adta. A mű két falitextil képből áll, melyeken egy-egy hosszú hajú női portré látható. Az alkotás merituma abban rejlik, hogy a két női alak haja varkocsba van fonva, és az összeköti őket egymással. A mű az anya-lánya kapcsolat himnusza, a család által nyújtott biztonság képe, ahol a varkocs mint egy köldökszínór összeköti a családtagokat. A keleti hiedelmek szerint a szülők a gyermekeik hajában élnek tovább. Mint tudjuk, ez nincs is olyan messze az igazságtól, hiszen elődeink DNS-e bennünk van. Szintén ebbe a csoportba sorolható Kiss Katalin Ferenczy Noémi-

díjas művésznő *Átkelő* című hímzett, applikált munkája, amelyen az alkotó elmondása szerint a víztükör mint a művészettörténet kimeríthetetlen témája jelenik meg, a felfordított csónakok pedig ellentétet képeznek ebben az idilli tájban. Így a látszólagos nyugalom drámaisággal párosul, béke és kataklizma egyszerre van jelen.

A kiállításon belül a másik csoportba tartoznak azok az alkotások, melyek a földünkre irányulnak, az ökológiára, a bolygónk megmentésére, a vészharang megkongatására, hogy tennünk kell valamit, össze kell fogunk annak érdekében, hogy a jövő generációinak is legyen itt biztosítva a létezés. Ennek egy nagyon meleg hangvételű példája Adriana Antidin argentin művész jutából készült alkotása, melynek címe: *Az erdő internetje*. A mű az erdőben lévő növényzet gyökereinek összekapcsolódásáról és az azokon át közvetített információkról szól. Ennél az alkotásnál is világosan látszik, hogy milyen fontos az összefogás, ami a kommunikáción és kölcsönösségen alapul. Kubota Shigeo (Kubota Sigeo) japán művészt is az erdő inspirálta a maga

nyugalmával, hangjaival – így a *Ragyogás a színes erdőben* című tértextil munkájában igyekezett az erdő szerkezetét, ágainak-bogainak összefonódását bemutatni, és egyben felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy mindez milyen törekeny, és mennyire könnyű a természetet tönkretenni. A japán Yashiro Reiko (Jasiro Reiko) *A tenger ajándéka* című térkompozíciójában a katasztrofális klimatikus helyzet kapcsán arra hívja fel a nézők figyelmét, hogy a tengerben élő növények milyen nagy mértékben járulnak hozzá a szén-dioxid-kibocsátás nivellálásához.

A harmadik szegmensbe azokat a munkákat klasszifikáltam, melyekben generációs problémákat, az egymástól való elidegenedést, valamint a virtuális világban való létezést és az ebből gyakorta egyenesen következő kollektív közönyt dolgozzák fel a művészek. A szlovén Katja Felle *Állítsd le – Varrj – Indítsd újra* című (a triennálén bronzmedállal kitüntetett) szövött munkája azt a pillanatot örökíti meg, amikor a számítógép meghibásodása miatt probléma keletkezik a gyárban egy



Alexandra NEACȘU: *Kötődés* | Alexandra NEACȘU: *Bond* | 2019, pamut, vegyes technika, 86x48x5 cm képenként

Fotó: Cebula Katalin Jadwiga

leszövendő textíliánál. Ez a „hiba” több síkon van kifejtve: a modern korunk által kínált könnyebb és gyorsabb munkának köszönhetően háttérbe kerül a kézművesség, mely időigényes. A másik aspektus az, hogy a technika vívmányainak az elsajátítása az idősebb generációnak nehezebbre esik, így generációs szakadás észlelhető a fiatalok és idősök között. Utolsóként egy nagyon drámai munkát említenék meg, melyet a dél-koreai June Lee készített el apró emberfigurákból, amiket különböző színű szálakkal vont be. Az alkotásnak a *Szemlélődők* címet adta, és azt a jelenséget dolgozza fel, amikor a tömegek szeme láttára történik erőszak, de senki sem reagál. A munkában felsorakoztatott színes figurák egy részének a keze hátra van kötve, ezzel azt jelezve, hogy „nincs kezem, hogy segíthetnék rajtad”, míg a többi figura ölbe tett kézzel áll, aminek pedig az a jelentése, hogy „nem tartozik rám, ami veled történik”. A művész a koreai iskolákban történt bántalmazásokra, a terjedő erőszakos viselkedésre hívja fel a figyelmet, amik következtében az áldozatok aztán sokszor öngyilkosságba menekülnek. A passzivitás és a közöny, ezek az elfogadhatatlan emberi tulajdonságok jelennek meg a műben.

A 17. Nemzetközi Textiltriennálé ezúttal sem maradt kísérőrendezvény nélkül. Az *Autonóm Textilek Országos Kiállítása* (*Zmęczenie Materiału. Ogólnopolska Wystawa Tkaniny Unikatowej / Material Fatigue. The National*

Exhibition of Polish Tapestry) a múzeum falai között, valamint az *YTAT* (*Triennale Tkaniny Młodych / Young Textile Art Triennial*) fiatal alkotókat felsorakoztató nemzetközi kiállítás a Strzemiński Képzőművészeti Akadémián tette gazdagabbá a textilről formálható képet.



June LEE: *Szemlélődők* | June LEE: *Bystander* | 2019, céna gyantaalapon, körbetekerés, feltekerés, a figurák mérete: 24x5x4 cm
Fotó: Cebula Katalin Jadwiga



YASHIRO Reiko: *A tenger ajándéka* | YASHIRO Reiko: *Present from the Sea* 2021, tépett törölköződarabkák, szövés, festés, 300x200x200 cm
Fotó: Cebula Katalin Jadwiga

A 17. Nemzetközi Textiltriennálén látható munkák létrehozásakor az alkotók mind az anyagot, mind pedig a technikákat illetően széles skálával dolgoztak. Tradíció és kísérlet párban jelentkezik most is. Zárszóként elmondható, hogy a 2022-es évben jubileumát ünneplő ciklikus rendezvénysorozat ismét széles képet adott a világban zajló eseményeknek művészek által történő feldolgozásáról, magyarázatáról, a problémák orvoslására tett javaslatokról. Bízunk abban, hogy a soron következő textiltriennálénak a világ történései tükrében optimistább lesz a hangvétele.

CEBULA Anna
művészettörténész

(17. Międzynarodowe Triennale Tkaniny / 17th International Triennial of Tapestry. Centralne Muzeum Włókiennictwa, Łódź, Lengyelország, 2022. október 8. – 2023. április 15.)

A fotókat köszönjük a szerzőnek és Cebula Katalin Jadwigának.